

ONDERZOEK DOOR
HEMBYSE ARCHEOLOGIE :
Gent, Koopvaardijlaan 48-60

Voorliggend document is een:

Historisch/archeologisch onderzoek	☐
Verslag van resultaten	☒
Aanvraag toelating vooronderzoek	☐
Aanvraag onderzoek i.k.v. wetenschappelijke vraagstelling	☐
Programma van Maatregelen	☐
Archeologierapport	☐
Eindrapport	☐
Privacyfiche (enkel AOE)	☐
Ander:	☐

MAATREGELEN :

zie PVM

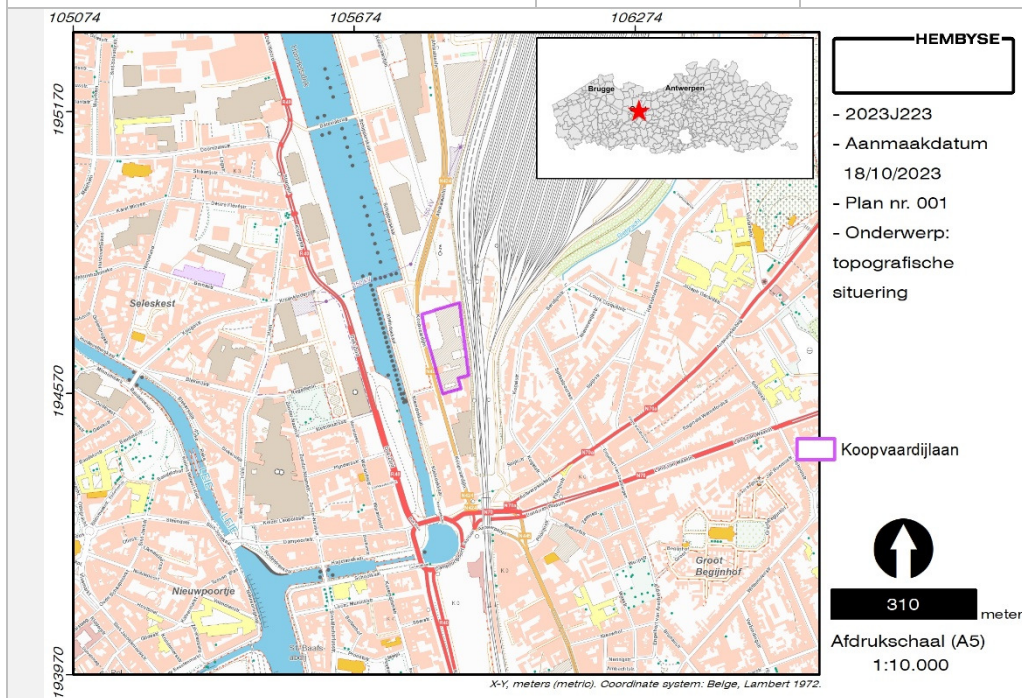
INHOUDSOPGAVE

1	Administratieve gegevens.....	3
1.1	Situering van het onderzoeksgebied.....	3
1.2	Projectcodes of ID nummers.....	5
1.3	Betrokken actoren.....	6
1.4	Bewaring van de data	7
2	Staat van het onderzoeksgebied	8
2.1	Afbakening	8
2.2	Geplande toestand.....	9
2.2.1	Originele gewestplan	9
2.2.2	RUP/PRUP/BPA ?	11
2.2.3	Beschrijving geplande werken.....	11
2.2.3.1	Algemene beschrijving.....	11
2.2.3.2	Impact van de geplande werken	12
2.3	Bestaande toestand.....	13
2.3.1	Gekarteerd landgebruik.....	13
2.3.2	Gekarteerde bodembedekking.....	14
2.3.3	Plaatsbezoek	15
2.4	Het archeologietraject.....	18
2.4.1	Beslissingsboom	18
2.4.2	Onderzoeksopdracht.....	19
3	Doorslaggevende aspecten.....	21
3.1	Toen het nog een meers was.....	21
3.2	Ophoging.....	24
3.3	Bodemonderzoek.....	25
4	Dataset en waardering	27
4.1	Bestaande data.....	27
4.2	Ontbrekende data	28
4.3	Waardering	30
4.4	Advieszone GGA	31
5	Literatuuroverzicht	32
5.1	Naslagwerken	32
5.2	Online bronnen	33
6	Lijst van figuren	34

1 Administratieve gegevens

1.1 Situering van het onderzoeksgebied

Gewest	Vlaams Gewest	
Gemeente	Gent	
Deelgemeente		
Straat en straatnummer	Koopvaardijlaan 48 - 60	
Lambert 72-coördinaten	N	X:105898,928xY:194762,189m
	Z	X:105863,157xY:194568,937m
Perceelsoppervlakte	12434,25m ²	1,24 ha
Oppervlakte bodemingreep	100%	

Kadastrale situering	Afdeling	7
	Sectie	G
	Percelen	832Z; 832X; 832A2; 839N; 860E; 862P2

194743 105965 194643 105865 194743 HEMBYSE - 2023J223 - Aanmaakdatum: 18/10/2023 - Plan nr. 002 - Onderwerp: kadastrale situering 30 meter Afdrukschaal (A5) 1:1.250	
Datum van toekenning van de onderzoeksopdracht aan Hembyse bv	5 juli 2023
Situering van de opdracht binnen het archeologietraject	Archeologienota met beperkte samenstelling
Wettelijk kader	Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014.
Opgemaakt volgens :	De Code van Goede Praktijk (hierna: CGP) voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en voor het gebruik van metaaldetectoren, werd op 11 december 2015 door de bevoegde minister vastgesteld. Sinds 1 april 2016 vervangt de Code van Goede Praktijk definitief de archeologische Minimumnormen. Sinds 1 april 2019 geldt versie 4.0 van de Code.
Duur van de opdracht	1 werkdag
Kostprijs van de opdracht (enkel zichtbaar in privacyfiche)	

1.2 Projectcodes of ID nummers

	Projectcode	ID nummer
Bureaustudie (ifv verkaveling)		
Bureaustudie (ifv sloop)	2023 J 223	
Bureaustudie (ifv stedenbouw)	2023 J 223	
Landschappelijk bodemonderzoek		
Verkennde boringen		
Waarderende boringen		
Prospectie met ingreep in de bodem		
Opgraving		
Interne projectsigle Hembyse BV	GEN-KOO	

1.3 Betrokken actoren

Erkend archeoloog (rechtspersoon)	Hembyse BV (OE/ER/Archeoloog/2017/00193)	
Erkend archeoloog (natuurlijk persoon)	Bart De Smaele (OE/ERK/Archeoloog/2015/00070)	
Veldwerkleider	Bart De Smaele	
Assistent-archeoloog/archeologen		
Aardkundige, assistent-aardkundige	Hadewijch Pieters (OE/ERK/Archeoloog/2017/00168)	
CTE-deskundige en erkend metaaldetectorist	Bart De Smaele (OE/ERK/Archeoloog/2015/00070)	
Andere (regio)specialisten		
Initiatiefnemer en zakelijkrechthouder (enkel zichtbaar in de privacyfiche)		
	Privaatrechtelijk	☒
	Publiekrechtelijk	☐
Omgevingsvergunning(en):	Verkaveling van gronden (verkaveling)	☐
	Verkaveling van gronden (sloop)	☐
	Stedenbouwkundige handelingen (slopen)	☒
	Stedenbouwkundige handelingen (bouwen)	☒
Bevoegde overheid	Vlaamse Overheid, Agentschap Onroerend Erfgoed, Werkgebied: WA1	☒
	Onroerenderfgoedgemeente: Gent	☒
	IOED: nvt.	☐

1.4 Bewaring van de data

Plaats en jaar van uitgave	Gentbrugge, 2023
Wettelijk depot	ISSN 2566-2732
Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie, volgnummer:	303
Bibliografische referentie	De Smaele B. & Pieters H., 2023. <i>Archeologienota naar aanleiding van de ontwikkeling van de site Koopvaardijlaan 48-60 te Gent</i> , Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie 303, Gentbrugge.
Bewaring van archief en ruwe data	Hembyse BV Vogelhoekstraat 25A 9050 Gentbrugge
Bewaring archeologisch ensemble	Hembyse BV Vogelhoekstraat 25A 9050 Gentbrugge
Gebruiker van het archeologisch ensemble	Hembyse BV Vogelhoekstraat 25A 9050 Gentbrugge
Bevoegd Onroerend Erfgoeddepot (definitieve bewaarplaats van het archeologisch ensemble)	De Zwarte Doos
Foto's, plannen en tekeningen	®Hembyse BV, tenzij anders beschreven

2 Staat van het onderzoeksgebied

2.1 Afbakening

Na het toekennen van de uitvoering van de onderzoeksopdracht aan Hembyse Archeologie is de eerste stap het bepalen van de exacte afbakening waarbinnen het desbetreffende onderzoek dient te worden uitgevoerd. De cartografische weergave daarvan kan worden teruggevonden in de administratieve fiche. De werkelijke staat (niet alleen stoffelijk, maar ook wat betreft eigendom, pachtovereenkomsten, uitvoeringstermijnen, financiële implicaties, enz.) van het onderzoeksgebied is immers één van de parameters op basis waarvan het correcte archeologietraject wordt bepaald (zie verder).

Het onderzoeksgebied is een (op kaart) afgebakend geheel, waarbij de afbakening op basis van een aantal parameters gebeurd is. Het onderzoek spitst zich toe op alle data binnen dit afgebakende geheel, maar in functie van de specifieke data-assessment (bijvoorbeeld landschappelijke of historische data) worden ook gegevens buiten dit geheel in rekening gebracht.

Het onderzoeksgebied is middels een polygoon (shapefile: *.shp-bestandsformaat, opgemaakt het GIS-platform ArcGIS), afgebakend op basis van de kadastrale kaart en/of het GRB, tenzij anders beschreven.

8

Terminologie: het is belangrijk om te weten dat:

- het “onderzoeksgebied” is het specifieke geheel binnen deze afbakening.
- de “onderzoekszone” is het ruimere regionale kader waarbinnen data ingezameld wordt, dit kader varieert van onderzoeksgebied tot onderzoeksgebied.
- het “projectgebied” is het deel van het “onderzoeksgebied” waarbinnen de initiatiefnemer de geplande werken wil laten plaatsvinden.

Deze terminologie wordt niet gespecificeerd in de CGP en is dus niet bindend.

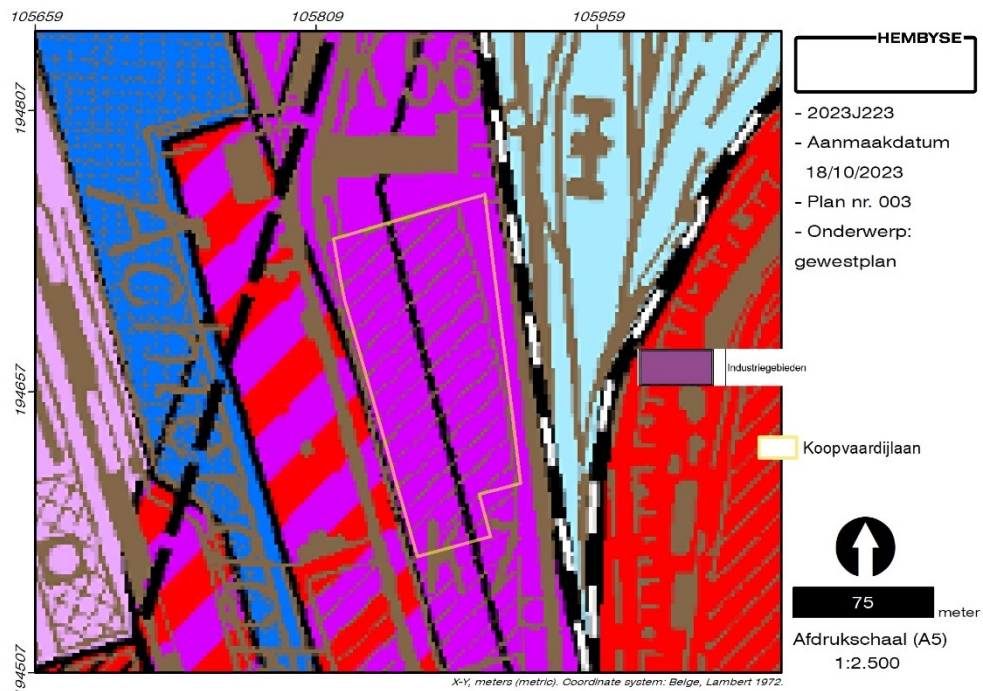
2.2 Geplande toestand

Binnen dit afgebakende onderzoeksgebied wordt een nieuwe ontwikkeling gepland, die gebonden is aan een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden of voor het uitvoeren van stedenbouwkundige handelingen. De mogelijkheden tot ontwikkeling van een welbepaald gebied zijn beperkt door de ruimtelijke verordenende plannen, die vanaf de jaren 1960 van de 20^e eeuw opgemaakt zijn om de ongebreidelde aanwas van gebouwen en de inname van de open ruimte te structureren.

In 1962 werd via de "Wet op de Stedebouw" beslist tot de opmaak van een nationaal plan, streekplannen en gewestplannen. De gewestplannen zouden waar nodig aangepast en verder gedetailleerd kunnen worden door algemene plannen van aanleg (APA) en bijzondere plannen van aanleg (BPA). Er werden 48 afzonderlijke plangewesten aangewezen en hoewel meestal wordt gesproken over "het gewestplan", bestaat het in realiteit dus uit verschillende deelplannen, die elk afzonderlijk werden goedgekeurd tussen 1976 en 1980.

2.2.1 Originele gewestplan

Het onderzoeksgebied waarvoor een archeologienota dient te worden opgemaakt bevindt zich in het Vlaamse Gewest, stad Gent, over het volledige gebied tussen de Koopvaardijlaan 48 tot 60. Dit gebied bevindt zich volgens het originele gewestplan Gentse en Kanaalzone volledig binnen industriegebieden. Dit heeft zijn invloed op het archeologietraject (cf. infra).

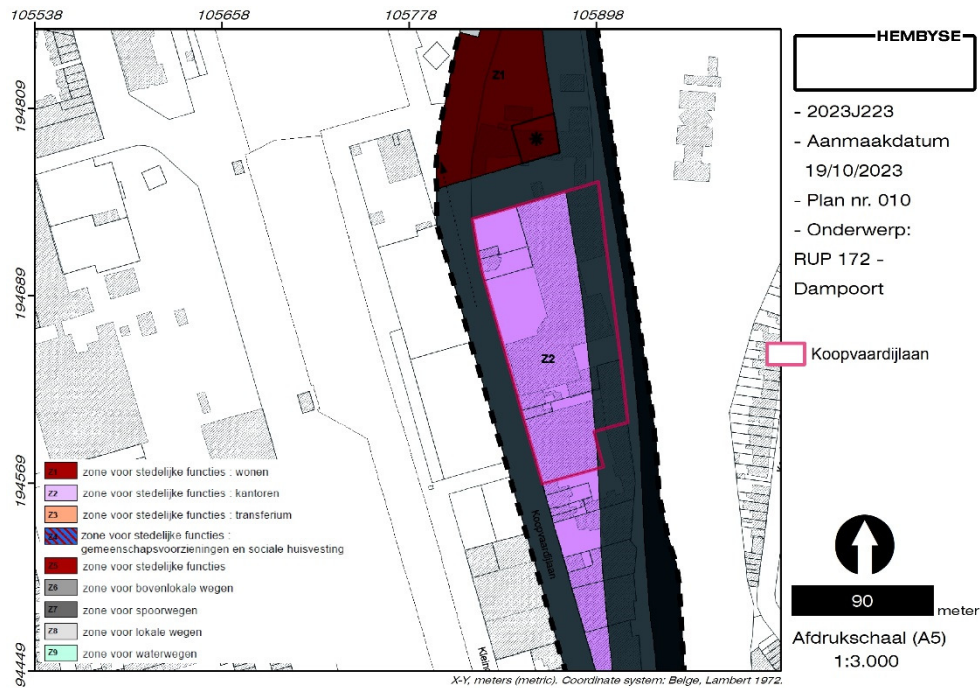
Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het originele gewestplan.

Het gewestplan is een verouderd planningsinstrument dat van kracht is op die plekken waar het niet vervangen werd door een nieuwer plan. De meest recente gewestplannen dateren van het jaar 2000. Hierna zijn de bestemmingen van het gewestplan op vele plaatsen gewijzigd door de opmaak van ruimtelijke en provinciale uitvoeringsplannen en bijzondere plannen van aanleg.

2.2.2

RUP/PRUP/BPA ?

Het digitaal beschikbare gewestplan is echter enkel geschikt voor een gebruik op middenschallig niveau. In het verleden werden bestemmingsplannen aangemaakt om het oude gewestplan te verfijnen. Het onderzoeksgebied bevindt zich binnen het RUP nr. 172 – Dampoort dat werd bekrachtigd op 1 mei 2023.

Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het RUP.

Het grootste deel van het onderzoeksgebied wordt bijgevolg gekarteerd als een zone voor stedelijke functies, meer bepaald kantoren. Hierrond wordt een zone voor bovenlokale wegen voorzien.

2.2.3

Beschrijving geplande werken

2.2.3.1

Algemene beschrijving

Binnen het kader van de ruimtelijke bestemming van het onderzoeksgebied wenst de initiatiefnemer alle bestaande bebouwing te slopen en in verschillende fasen een complex van kantoren en studentenwoningen te bouwen. De definitieve plannen voor deze bouw zijn nog niet opgemaakt, er wordt echter voorzien in een volledige sloop van de site. Er is een masterplan “Deelruimte Noord”, waarin de algemene strategie voor het project wordt beschreven.

Figuur 3. Inplantingsplan ontworpen toestand.

In de huidige sloopvergunning zullen de gebouwen voor fases 1 en 2 opgenomen worden.

Aangezien het onderzoeksgebied volledig bestaat uit bodems waar geen archeologische resten verwacht moeten worden, is de evaluatie van de plannen van de geplande toestand weinig relevant en kan onderhavige archeologienota zowel voor de sloop als voor de bouw worden gebruikt.

Voor de bundel van het masterplan wordt verwezen naar de bijlage.

Deze geplande sloop maakt de opmaak van een archeologienota, die deel uitmaakt van de omgevingsvergunning, echter wel noodzakelijk.

2.2.3.2 Impact van de geplande werken

Er wordt uitgegaan van een integrale verstoring van de bodem. De bodem is echter reeds volledig verstoord en opgehoogd.

2.3 Bestaande toestand

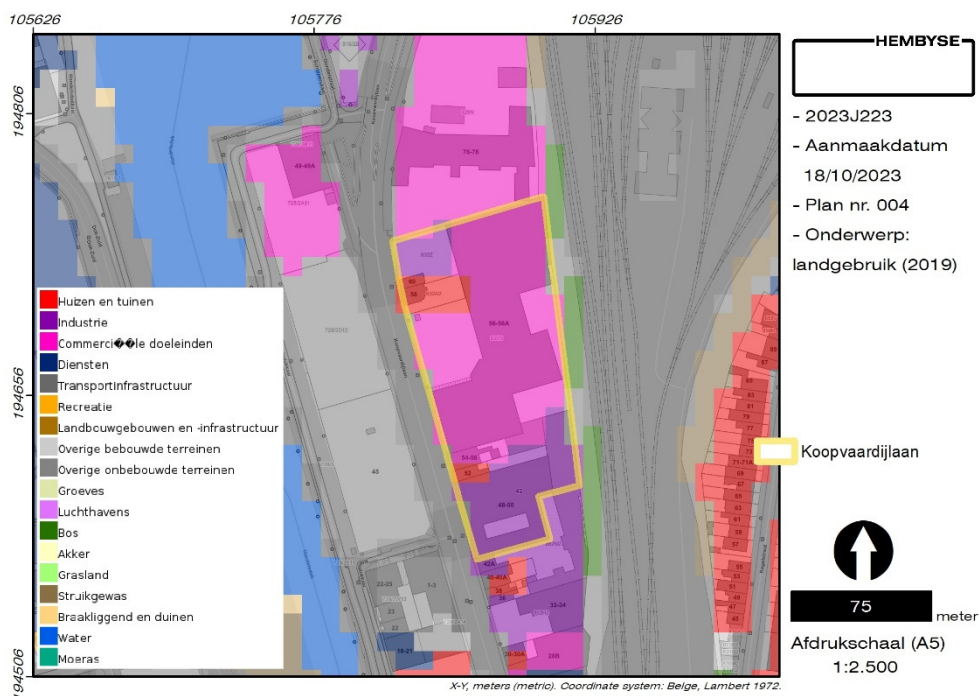
De gekarteerde bestaande toestand van het onderzoeksgebied is niet alleen een vereist onderdeel van de archeologienota, maar is ook het uitgangspunt voor het bepalen van het correcte archeologietraject. De stoffelijke eigenschappen van het onderzoeksgebied bepalen de meerdere of mindere mate waarin een volledig archeologisch onderzoek mogelijk is. Om de bestaande toestand vast te stellen, dient in eerste instantie kaartmateriaal te worden geraadpleegd, maar indien mogelijk ook het afstappen van het terrein te worden uitgevoerd.

2.3.1 Gekarteerd landgebruik

De huidige stoffelijke situatie van het onderzoeksgebied dient te worden onderzocht om het archeologietraject correct te bepalen. Met andere woorden: welke impact heeft het huidige (meest recente kartering is 2016) bodemgebruik op het archeologietraject ?

Op deze bodemgebruikskaart wordt het volledige onderzoeksgebied ingekleurd als zones voor “commerciële doeleinden”, “industrie” en “huizen en tuinen”.

13

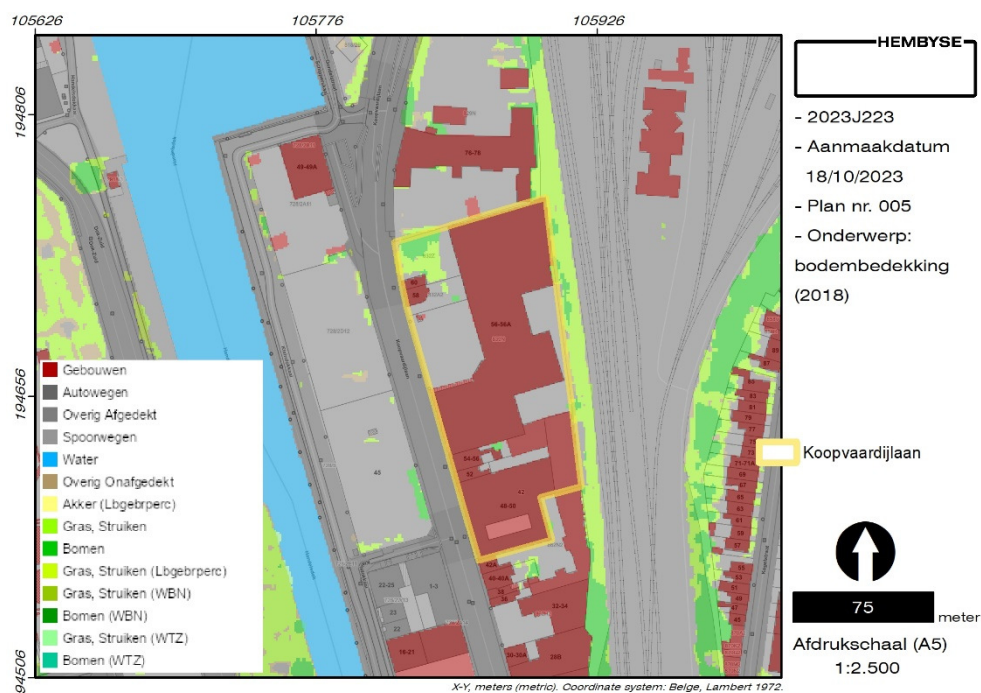
Figuur 4. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodemgebruiksbestand/landgebruik van de regio (2019).

De impact op het archeologietraject is dat het onderzoeksgebied heden niet beschikbaar is voor een archeologisch (voor)onderzoek: er is immers sprake van gebouwen en verhardingen. Hierdoor is een regulier archeologietraject, *indien* zou blijken dat veldwerken noodzakelijk zijn, niet mogelijk.

Op de bodembedekkingskaart voor Vlaanderen wordt het onderzoeksgebied iets nauwkeuriger gekarteerd.

2.3.2 Gekarteerde bodembedekking

Op de bodembedekkingskaart is de 21^e-eeuwse situatie grafisch weergegeven, weliswaar op een meer gedetailleerde en bijgevolg meer accurate manier. Deze kaart geeft weer op welke manier de bodem afgedekt is.

Figuur 5. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodembedekkingsbestand uit 2018.

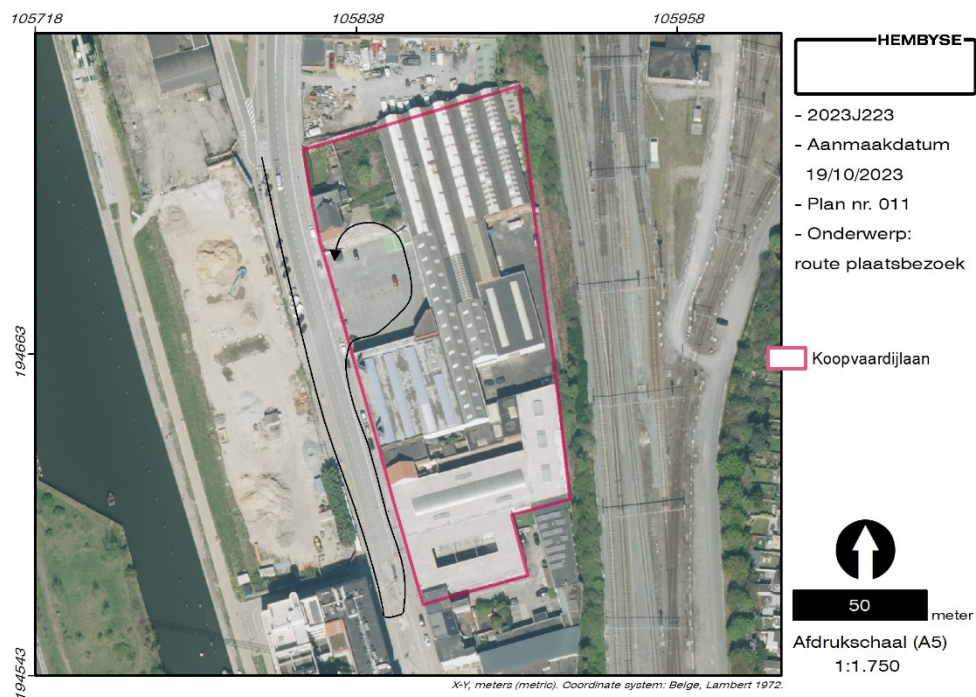
Op deze kaart is sprake van meer detailwerking, waardoor de indeling van het terrein duidelijk wordt. Het grootste deel van het terrein wordt gekarteerd als “gebouwen”, met tussenliggende zones “overig afgedekt”. In het noorden is sprake van gras en struiken.

2.3.3

Plaatsbezoek

Op donderdag 19 oktober 2023 werd een plaatsbezoek (zie bijlage voor alle foto's van het plaatsbezoek) op de site uitgevoerd, met als doel een controle van de gekarteerde structuren binnen het onderzoeksgebied.

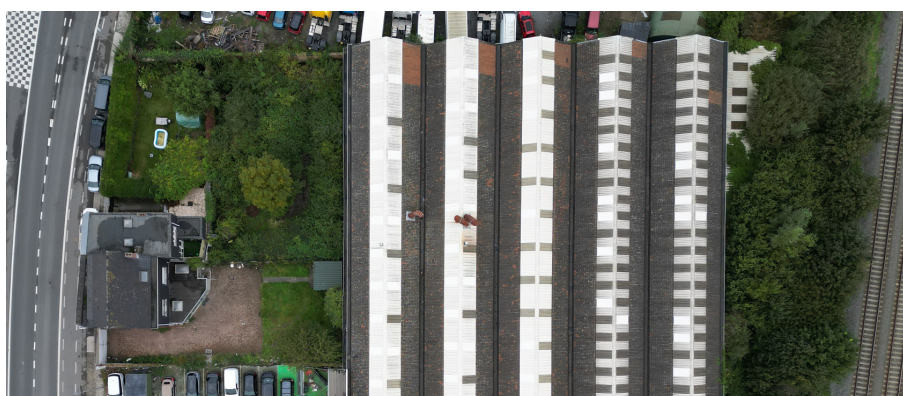
De gebouwen, waarvan een deel nog in gebruik is, zijn niet toegankelijk (maar konden wel met een drone overvlogen worden). Van noord naar zuid is er aan de straatzijde sprake van twee woningen, een parking voor een voormalige autogarage, de werkplaats en showroom van de autogarage, twee woningen en een toeleveringsbedrijf van sanitair.

Figuur 6. Route van het plaatsbezoek ten opzichte van de orthofoto uit 2022. Onder: zicht op het onderzoeksgebied in zuidelijke richting (vlieghoogte 115 meter).

Alle woningen binnen het onderzoeksgebied vertonen kenmerken dat deze niet ouder zijn dan 1920 (al lijkt er bij nr. 60 wel metselwerk uit de late 19^e tot begin van de 20^e eeuw achter de gevel aanwezig te zijn). De meest noordelijke woning (nr. 60) is voorzien van een tuin. Deze tuin ligt circa 1 meter lager dan de rest van het onderzoeksgebied.

Figuur 7. Zicht op de woningen binnen het onderzoeksgebied.

Woningen nrs. 52-56 zijn voorzien van koeren, volledig ingesloten door de omliggende bedrijfsinfrastructuur. Woning nr. 52 is voorzien van een kelder aan de straatzijde.

De voormalige autogarage en het sanitairbedrijf dateren waarschijnlijk na de Tweede Wereldoorlog.

De loodsen met sheddaken in het noordoosten dateren vermoedelijk (op basis van het metselwerk) in het Interbellum.

Op basis van het plaatsbezoek kan worden besloten dat er sprake is van woningen uit het einde van de 19^e en het begin van de 20^e eeuw, met gevels daterend in het Interbellum of jonger. De bedrijfsinfrastructuur is gedeeltelijk in deze periode te dateren, maar kan voor het grootste deel na de Tweede Wereldoorlog worden geplaatst. Er zijn geen visuele aanwijzingen voor historisch of archeologisch waardevolle structuren.

2.4 Het archeologietraject

2.4.1 Beslissingsboom

Op basis van voorgaande parameters kan het archeologietraject worden bepaald. Dit gebeurt op basis van de “*Beslissingsboom voor verplicht archeologisch onderzoek bij het aanvragen of verlenen van vergunningen*”. In dit geval zijn de “*Criteria bij een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden*” van toepassing:

Er is een omgevingsvergunning vereist/met vergunningsplichtige bodemingreep/niet binnen een GGA/buiten het gabarit van bestaande lijninfrastructuur/niet in beschermde archeologische site/niet binnen VAZ/perceelsoppervlakte is groter dan 3000m²/vergunningsplichtige bodemingreep is groter dan 1000m²/geen lijninfrastructuur en aanhorigheden/volledig binnen woongebied

⇒ **Een archeologienota is noodzakelijk**

De opmaak van de noodzakelijke archeologienota kan ofwel in een regulier, ofwel in een uitgesteld archeologietraject gebeuren.

Het reguliere archeologietraject bestaat uit 1. een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem en indien noodzakelijk 2. een vooronderzoek met ingreep in de bodem.

1. Een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bestaat uit een bureauonderzoek en indien noodzakelijk niet-intrusief vooronderzoek op terrein (terreininspectie, controleboringen, ...).
2. Een vooronderzoek met ingreep in de bodem bestaat uit één of meerdere intrusieve vooronderzoeken.

Op basis van de bestaande toestand is het mogelijk om een archeologienota met beperkte samenstelling op te maken, op basis van het criterium (doorslaggevende aspect) dat met aantoonbare zekerheid aangeeft dat:

- er met hoge waarschijnlijkheid geen archeologisch erfgoed aanwezig is op het onderzochte terrein, of;
- de toekomstige werken met hoge waarschijnlijkheid geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed, of;

- verder onderzoek van het terrein in het kader van de toekomstige werken met hoge waarschijnlijkheid niet zou leiden tot nuttige kenniswinst en er dus geen verdere maatregelen nodig zijn.

Op basis hiervan kan ook de huidige onderzoeksopdracht worden gedefinieerd.

2.4.2 Onderzoeksopdracht

Op basis van het afgebakende archeologietraject en de situering binnen dit archeologietraject is de huidige opdracht voor de onderzoekers van Hembyse Archeologie het opmaken van:

Bureaustudie/historisch onderzoek	☒
Landschappelijke boringen	☐
Verkenkende en waarderende boringen	☐
Proefput in functie van steentijdsites	☐
Metaaldetectie/geofysisch onderzoek	☐
Veldkartering	☐
Proefsleuven/proefputtenonderzoek	☐
Vlakdekkende opgraving	☐
Andere: controleboringen	☐

19

Dit onderzoek of de combinatie van onderzoeken is een assessment van data, dat leidt tot een archeologische waardering van het onderzoeksgebied en een confrontatie met de geplande werken, waardoor een programma van maatregelen kan worden opgemaakt.

Het bereiken van dit onderzoeksdoel, het genereren van data en het opleveren van de onderzoeksdata, gebeurt strikt volgens het door AOE uitgestippeld methodologisch kader. Het archeologisch onderzoek in zijn geheel, hier benoemd als de “onderzoeksopdracht”, dient te voldoen aan het kader van basisvoorschriften die in de Code van Goede Praktijk (verder: CGP) zijn beschreven. De *“CGP voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren”* wordt gaandeweg aangepast en vernieuwd, waarbij dient te worden vermeld dat in dit dossier gebruikt

gemaakt wordt van de vigerende versie van de CGP op het moment van gunning van de opdracht, tenzij anders beschreven.

Conform de CGP worden ook onderzoeksvragen geformuleerd, die in de waardering van het onderzoeksgebied en de daarbinnen al dan niet aangetroffen archeologische sites, worden beantwoord.

In functie van een archeologienota met beperkte samenstelling is er slechts één onderzoeksvraag:

- 1. Wat zijn de doorslaggevende elementen die aantonen dat de opmaak van een archeologienota met beperkte samenstelling zinvol is ?*

Zoals altijd is de theorie eenvoudiger dan de praktijk en in die zin is een afwijking op de theorie ook het meest interessante. De CGP document is immers opgesteld om een realistisch werkinstrument te zijn waarop afwijkingen mogelijk moeten zijn. De meeste afwijkingen blijken pas noodzakelijk tijdens de uitvoering van een prospectie met ingreep in de bodem, er moet dus steeds een “speelruimte” tussen de theorie en de praktijk indachtig worden gehouden. Alle afwijkingen ten opzichte van de Code van Goede Praktijk, de geldende wettelijke basis voor het uitvoeren van archeologisch onderzoek in Vlaanderen, moeten echter wel worden gemeld en gemotiveerd.

20

Zijn er in het huidige onderzoek afwijkingen op de CGP noodzakelijk geweest ?	JA ☐	NEE ☒
---	--------------------------------	--

Motiveer indien nodig:

Opgelet: data die niet relevant zijn voor de waardering van het huidige onderzoeksgebied worden niet in dit dossier opgenomen, tenzij anders vermeld.

3 Doorslaggevende aspecten

De kans om binnen het onderzoeksgebied archeologische relictten met enig potentieel tot kennisvermeerdering aan te treffen, wordt beschouwd als onbestaand, omwille van de historische ophoging van de gronden en het zo goed als volledig bebouwen van de site met bedrijfsinfrastructuur. Enige motivatie is toch noodzakelijk en in het kader van de archeologienota met beperkte samenstelling wordt deze huidige situatie uitgediept. Dit kan gebeuren middels een selectie van historische, bodemkundige of andere gegevens.

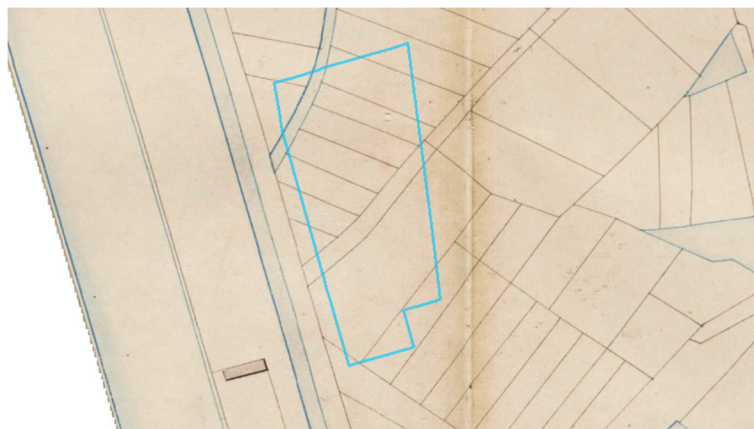
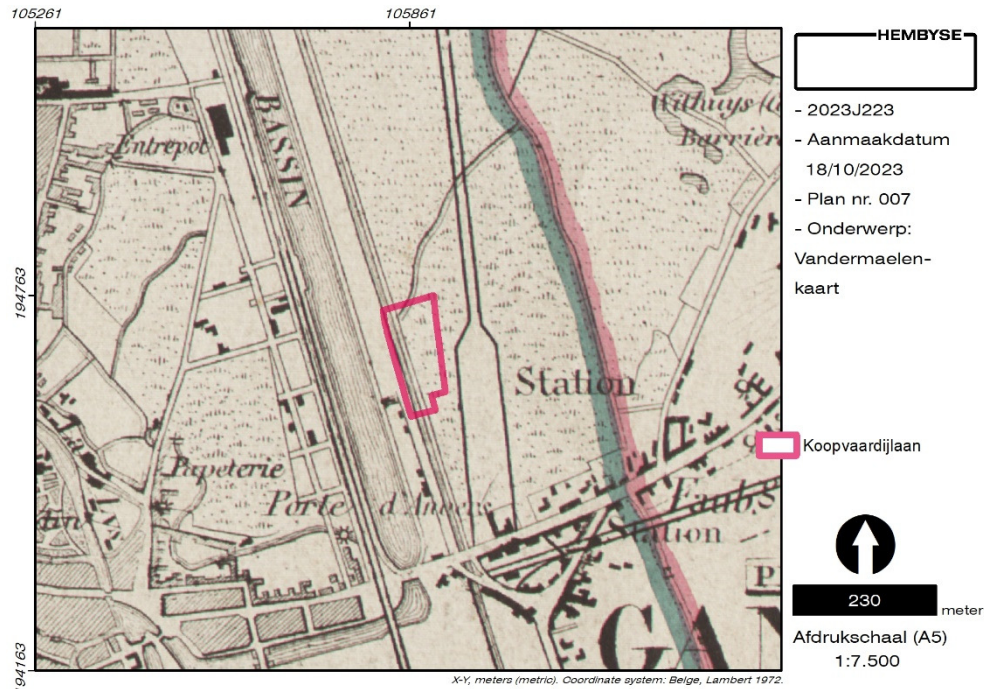
3.1 Toen het nog een meers was

Op de kaart van Ferraris uit 1777 staat het onderzoeksgebied volledig gekarteerd als een moerasgebied, zijnde de Oostakkermeersen. Het onderzoeksgebied ligt buiten de Derde Stadsomwalling en ten noorden van de toenmalige Dampoort.

Figuur 8. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Ferraris.

Ten westen is een verdedigingswerk van de stadsomwalling herkenbaar. Omstreeks 1868 wordt de Koopvaardijlaan aangelegd, toen nog gekend als “Boulevard van den Kleinen Dok”¹.

Figuur 9. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Vandermaelen. Onder: ten opzichte van de Atlas der Buurtwegen.

Ten oosten van het onderzoeksgebied verschijnt het latere Dampoortstation, maar binnen het onderzoeksgebied is nog steeds sprake van moerasgebied. Zoals zichtbaar op de Atlas der Buurtwegen gaat het vermoedelijk om ontginningspercelen, mogelijk voor de ontginning van veen. Op de kaarten van Vandermaelen worden ten noordoosten van het

¹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Koopvaardijlaan [online], <https://id.erfgoed.net/themas/3220> (geraadpleegd op 18 oktober 2023).

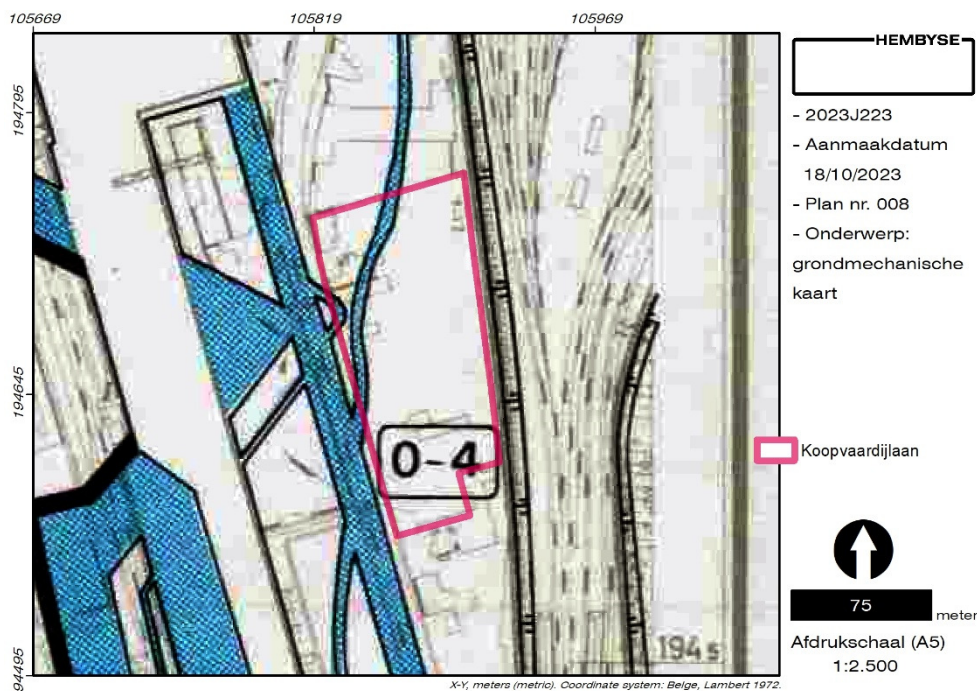
onderzoeksgebied “*Anciennes Tourbières*” weergegeven, en dergelijke putten zijn eveneens zichtbaar ten oosten van het onderzoeksgebied op de Atlas der Buurtwegen. In de noordwestelijke hoek van het onderzoeksgebied wordt een beekje gekarteerd, die hoogstwaarschijnlijk met deze veenwinning in verband gebracht kan worden.

Op de “Kaart van de gronden rond de Dampoort in Gent, langs de Antwerpse Poort” uit 1651 staat deze beek gekarteerd als “de Sluys Gracht” die in noordoostelijke richting uitmondt in “*De haude Vesten*”, ofwel de Oude Vesten. De beek takte in het noorden aan op de Rietgracht (“*Grietgracht*”), de 13^e-eeuwse grens van het rechtsgebied van Gent.

Ontginningsgebieden werden nadien omgezet tot akkerland, weiland, hooiland of bleekweiden.

3.2 Ophoging

Dit verandert aan het begin van de 20^e eeuw: op de topografische kaart uit 1904 wordt het gebied al bebouwd gekarteerd en op de topografische kaart uit 1939 is het gebied volledig als bebouwing gekarteerd. Om deze moerasgebieden om te vormen tot havengebieden, werden deze opgehoogd. Op de grondmechanische kaart voor Gent-Centrum, kaartblad 22.1.4, staat aangegeven dat de waterlopen gedempt zijn en dat er 0-4 meter opgehoogde grond aanwezig is.

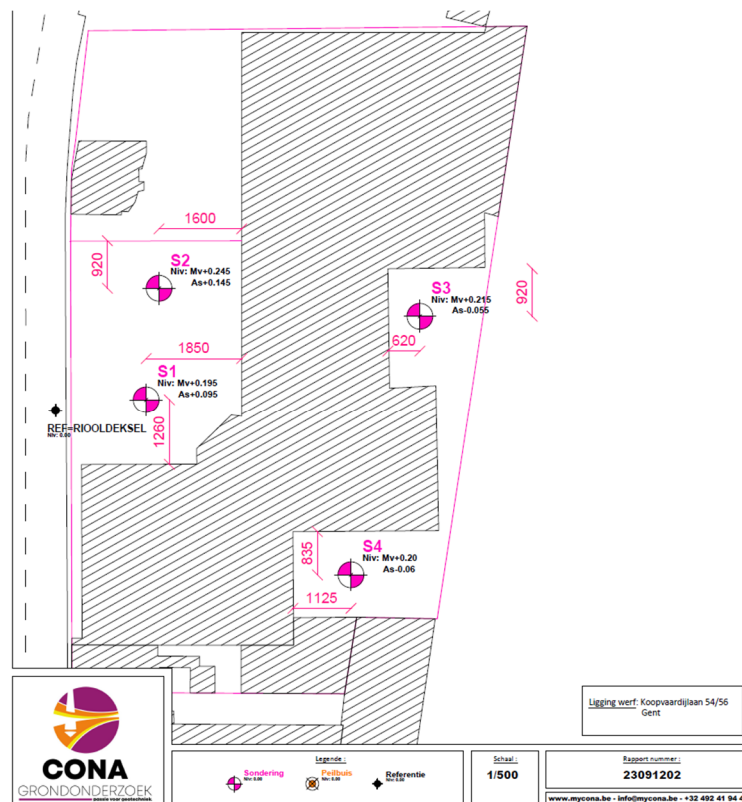

Figuur 10. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de grondmechanische kaart voor Gent-Centrum.

De gedempte waterlopen zijn een beekje in het noordwestelijke deel van het terrein en een deel van de grachten van de Derde Stadsomwalling. Een ophoging van het terrein is bevestigd in de reeds uitgevoerde sonderingen.

3.3 Bodemonderzoek

In 2023 werd door de firma CONA een bodemonderzoek uitgevoerd, bestaande uit vier CPT-sonderingen voor het evalueren van de drukweerstand van de ondergrond. Het rapport hiervan kan in de bijlage van de archeologienota worden teruggevonden.

Figuur 11. Situering van de sonderingen.

Uit de vier CPT-sonderingen worden de data uit de grondmechanische kaart bevestigd:

“We vermoeden in de bovenste lagen tot een diepte van ongeveer 2,6 à 3,2m de aanwezigheid van opgevoerde materialen (aanvullingen). Dergelijke materialen kunnen aanleiding geven tot belangrijke en bruuske zettingen indien ze van slechte kwaliteit zijn. Aanvullingen hebben tevens het risico heterogeen en puinhoudend te zijn.”

De grondmechanische kaart wordt niet geraadpleegd, maar er wordt door CONA wel verwezen naar de ligging in een moerasgebied:

“Onder de opgevoerde lagen komt een slap kleipakket voor tot zo’n 3,6 à 4,6m diepte. [] Op onderstaande Ferrariskaart merken we op dat het terrein in een moerasige zone lag (Oostacker Meerschen).”

Dit doet besluiten dat de bleekweiden, zoals zichtbaar op het kaartmateriaal ouder dan de 20e eeuw, met sloop- en baggermateriaal zijn aangevuld. Het gaat om een aanvulling of ophoging met een dikte van minimaal 2,5 meter.

4 Dataset en waardering

4.1 Bestaande data

Het archeologietraject bestaat uit een aantal onderzoeksmethodes, waarvan is afgewogen of deze “mogelijk” (uitvoerbaar), “nuttig” (archeologisch relevant), “schadelijk” (schadelijk voor het archeologisch bodemarchief) en noodzakelijk (noodzakelijk voor de waardering van het archeologisch kennispotentieel) zijn.

Op basis van het uitgevoerde traject kunnen de reeds toegepaste methodes worden getoetst.

Bureauonderzoek	Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	Uitgevoerd
	☒	☒	☐	☒	☒

toelichting

Het bureauonderzoek heeft duidelijke aanwijzingen geboden voor de afwezigheid van archeologische sites.

Controleboringen	Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	Uitgevoerd
	☒	☒	☐	☐	☒

toelichting

Binnen het onderzoeksgebied is sprake van een volledig opgehoogde moerasbodem. Naar aanleiding van de uitbreiding van de havenactiviteiten zijn alle waterlopen gedempt en de bodem is minimaal 2,5 meter opgehoogd.

Dit blijkt uit zowel de grondmechanische kaart als de sonderingen.

Er kan worden besloten dat de kans op de aanwezigheid van goed bewaarde archeologische sites onbestaand is.

Dit leidt tot de vraag: zijn deze methodes voldoende zodat een inschatting van het archeologisch kennispotentieel en een waardering van de eventueel reeds gekende archeologische sporen mogelijk zijn ?

Antwoord:	JA	☒	NEE	☐
-----------	----	-------------------------------------	-----	--------------------------

Indien de dataset volledig is, kan deze aan de geplande werken worden getoetst en kan een beslissing genomen worden over de impact van de geplande werken.

Indien de dataset onvolledig is, worden in de volgende hoofdstukken verdere maatregelen getoetst.

4.2 Ontbrekende data

Indien de dataset onvolledig is, dient een afweging te worden gemaakt van mogelijke onderzoeksmethoden om de dataset te vervolledigen. Dit is dezelfde afweging als van de reeds toegepaste onderzoeksmethoden:

Geofysisch onderzoek

Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	Uitgevoerd
☐	☐	☐	☐	☐

toelichting

Er zijn geen specifieke onderzoeksvragen die deze surveymethode noodzakelijk of nuttig maken.

Landschappelijke boringen

Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	Uitgevoerd
☐	☐	☐	☐	☐

toelichting

Er zijn met zekerheid geen goed bewaarde paleo-horizonten aanwezig, aangezien het terrein bestaat uit opgehoogd meersengebied.

Prospectie met ingreep in de bodem ifv sporensites (proefsleuven, proefputten)

Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	Uitgevoerd
☐	☐	☐	☐	☐

toelichting

Er zijn met zekerheid geen goed bewaarde sporensites aanwezig.

Vlakdekkende opgraving

Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	Uitgevoerd
☐	☐	☐	☐	☐

toelichting

Niet noodzakelijk.

Indien één of meerdere onderzoeksmethodes **noodzakelijk** zijn voor het vervolledigen van de archeologische dataset, worden deze in het programma van maatregelen besproken.

Te nemen

maatregelen:

JA

☐

NEE

☒

Korte omschrijving:

VRIJGAVE VAN HET TERREIN.

4.3 Waardering

Indien een inschatting van het archeologisch kennispotentieel en een waardering van de archeologische sporen mogelijk is, kan ook een waardering van de site worden gedaan.

Indien een inschatting van het archeologisch kennispotentieel niet mogelijk is (onvoldoende data), dient de waardering te worden uitgesteld tot de dataset vervolledigd is.

Indien de site geen archeologisch kennispotentieel of potentieel op aanzienlijke archeologische kenniswinst bevat (door een totaal gebrek aan archeologische sporen en structuren), dan is de waarde van de site vanuit archeologisch standpunt uiteraard nul. Indien de site een aantal sporen en structuren bevat, dient het potentieel aan archeologische kenniswinst/kennisvermeerdering afgewogen te worden aan zowel de geplande werken als de maatschappelijke en economische investering die noodzakelijk is voor het bewaren van het archeologisch kennispotentieel.

Conform de CGP worden ook onderzoeksvragen geformuleerd, die in de waardering van het onderzoeksgebied en de daarbinnen al dan niet aangetroffen archeologische sites, worden beantwoord.

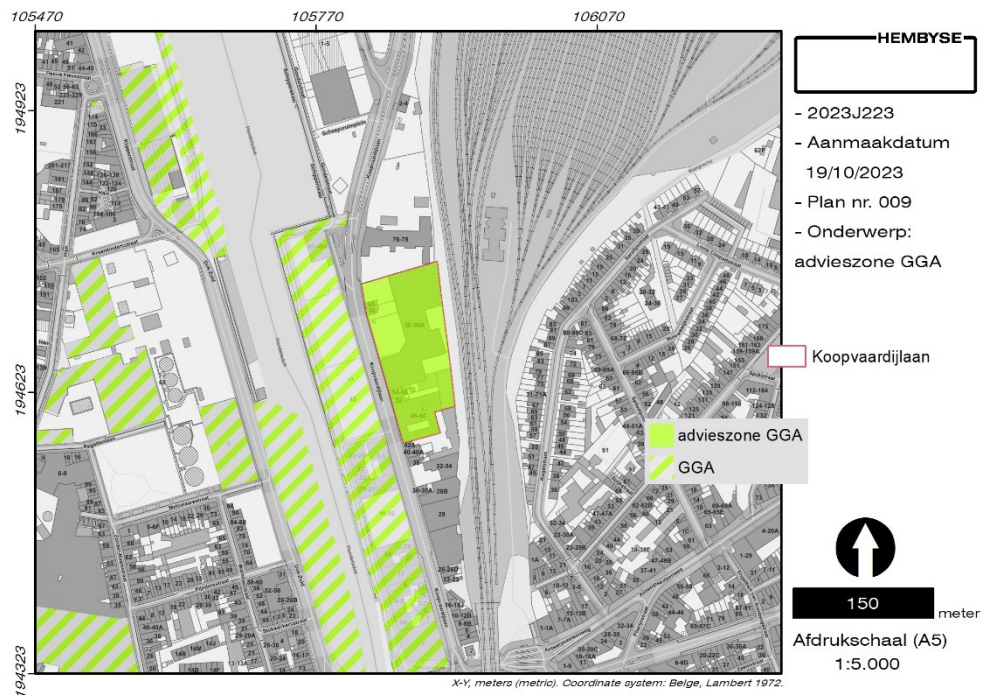
In functie van een archeologienota met beperkte samenstelling is er slechts één onderzoeksvraag:

2. *Wat zijn de doorslaggevende elementen die aantonen dat de opmaak van een archeologienota met beperkte samenstelling zinvol is ?*

Het terrein bestond tot de 20e eeuw uit een zuidelijke uitloper van de Oostakkermeersen, een gebied dat eerst afgeveend is en later mogelijk in gebruik was als weiland, hooiland en/of bleekweiden. Dit gebied is in de 20^e eeuw met minimaal 2,5 meter antropogeen materiaal opgehoogd. De kans op het aantreffen van goed bewaarde archeologische sporen en structuren is zo goed als onbestaand.

4.4 Advieszone GGA

Op basis van de archeologische dataset kan een deel van of het volledige onderzoeksgebied als GGA (“Gebied Geen Archeologie”) worden gekarteerd, *indien* is aangetoond dat er geen kans is op het aantreffen van goed bewaarde archeologische sites.

Figuur 12. Advieszone voor de opmaak van de GGA-kaart.

De advieszone hiervoor is in deze het volledige onderzoeksgebied.

5 Literatuuroverzicht

5.1 Naslagwerken

Antrop M., 2002. *Traditionele landschappen van het Vlaamse Gewest, Versie 6.1*, opgemaakt door de Vakgroep Geografie van de UGent.

Borremans M., 2015. *Geologie van Vlaanderen*, Academia Press, Gent.

Code Van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0.

Dondeyne S., Vanierschot L., Langohr R., Van Ranst E. & Deckers J., 2015. *De grote bodemgroepen van Vlaanderen: Kenmerken van de "Reference Soil Groups" volgens het internationale classificatiesysteem World Reference Base*, KU Leuven & Universiteit Gent in opdracht van Vlaamse Overheid, Departement Leefmilieu, Natuur en Energie, Afdeling Land en Bodembescherming, Ondergrond, Natuurlijke Rijkdommen.

32

Gysseling M., 1960. *Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226)*.

Haecon, in samenwerking met Prof. Dr. De Moor G., 2000. *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart, kaartblad 22 Gent*, Vlaamse Overheid, Dienst Natuurlijke Rijkdommen, Brussel.

Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: *Koopvaardijlaan* [online], <https://id.erfgoed.net/themas/3220> (geraadpleegd op 18 oktober 2023).

Stenvert R. & van Tussenbroek G., 2020. *Inleiding in de bouwhistorie. Opmeten en onderzoeken van oude gebouwen*, Utrecht.

Van Ranst E. & Sys C., 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Universiteit Gent, Gent.

Van Zijverden W. & De Moor J., 2014. *Het groot profielenboek; Fysische geografie voor archeologen*, Leiden.

5.2 Online bronnen

- <http://www.geopunt.be/>
- <https://www.dov.vlaanderen.be/>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <http://uurl.kbr.be>
- <https://www.cartesius.be/>
- http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/?local=nl_BE
- <https://geoplannen.omgeving.vlaanderen.be/roviewer/?t=7&m=1&category=2>
- www.geologievannederland.nl
- <https://belgica.kbr.be/>

6 Lijst van figuren

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het originele gewestplan.	10
Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het RUP.	11
Figuur 3. Inplantingsplan ontworpen toestand.	12
Figuur 4. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodemgebruiksbestand/landgebruik van de regio (2019).	13
Figuur 5. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodembedekkingsbestand uit 2018.	14
Figuur 6. Route van het plaatsbezoek ten opzichte van de orthofoto uit 2022. Onder: zicht op het onderzoeksgebied in zuidelijke richting (vlieghoogte 115 meter).....	16
Figuur 7. Zicht op de woningen binnen het onderzoeksgebied.....	17
Figuur 8. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Ferraris.	21
Figuur 9. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Vandermaelen. Onder: ten opzichte van de Atlas der Buurtwegen....	22
Figuur 10. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de grondmechanische kaart voor Gent-Centrum.....	24
Figuur 11. Situering van de sonderingen.....	25
Figuur 12. Advieszone voor de opmaak van de GGA-kaart.	31

<i>Hembyse Archeologie is een handelsnaam van de in 2017 opgerichte vennootschap Hembyse BV.</i>	
<i>Maatschappelijke zetel:</i>	<i>Vogelhoekstraat 25A, 9050 Gentbrugge</i>
<i>BTW:</i>	<i>BE 0677.720.687</i>
<i>IBAN:</i>	<i>BE25890214307282</i>
<i>BIC:</i>	<i>VDSP BE 91</i>
<i>Telefoon:</i>	<i>0032 472 89 97 66</i>
<i>E-mail:</i>	<i>info@hembyse.net</i>
<i>Website:</i>	<i>www.hembyse.net</i>
<i>Sociale media:</i>	<i>https://www.facebook.com/HembyseArcheologie/</i>